

М О Д Е Л
НА НАЦИОНАЛНОТО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ
ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА В IV КЛАС
ЗА УЧЕБНАТА 2021 – 2022 ГОДИНА

1. Цели на Националното външно оценяване по български език и литература (БЕЛ) в IV клас

Националното външно оценяване по български език и литература в края на IV клас цели да установи постигането на изискванията за резултатите от обучението по български език и литература в края на началния етап на основно образование, определени с Държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка (Наредба № 5 от 30.11.2015 г. за общообразователната подготовка).

С Националното външно оценяване по български език и литература в IV клас се проверяват компетентности на учениците, свързани с:

- писане на текст под диктовка;
- прилагане на основни правила на българския книжовен език;
- четене и разбиране на текстове, функциониращи в комуникативната практика;
- отговор на въпрос, свързан със съдържанието на текст и/или с интерпретиране на конкретна комуникативна ситуация;
- създаване на текст с определена комуникативна цел.

2. Специфика на теста по български език и литература за НВО в IV клас

Националното външно оценяване на учениците от IV клас се осъществява чрез писмено изпитване - тест. Решаването на теста предполага отбелязване на избран отговор и записване на свободен отговор в отделна бланка.

2.1. Структурни особености на теста

Тестът за НВО в края на IV клас включва 3 части:

- 1) *Диктовка и езикови задачи с избираем отговор*
- 2) *Текст за четене с разбиране и тестови задачи към него – с избираем и със свободен отговор*
- 3) *Речева задача с творчески характер, изискваща свободен отговор*

Първата част на теста включва диктовка с обем до 60 думи и 10 езикови задачи, чието прогнозно време за изпълнение е 20 минути. Диктовката се провежда чрез слушане на аудиофайл.

Езиковите задачи са с избираем отговор и са насочени към базови компетентности, свързани с приложния характер на езика. Избираемите отговори са три, като само един е верен.

Втората част на теста се състои от текст за четене с разбиране и 10 задачи към него, с прогнозно време за изпълнение 25 минути. Според спецификата на текста се включват задачи с избираем отговор, които предполагат избор на един верен отговор от 3 възможни, и задачи със свободен отговор - кратък отговор на въпрос с дума, със словосъчетание или с цяло/цели изречение/изречения.

Третата част на теста включва задача с творчески характер, която може да е свързана със:

- създаване на кратък текст със свободен отговор на въпрос;
- редактиране на текст;

- създаване на кратък текст по картинка/ картинки;
- създаване на текст по картинка и словесна опора.

Създаваният от учениците текст е с обем от 3 – 6 изречения и с прогнозно време за изпълнение 15 минути.

2.2. Проверявано учебно съдържание

Подборът на учебното съдържание, проверявано през учебната 2021 – 2022 година се основава на очаквани резултати от обучението по български език и литература от областите на компетентност, определени с Държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка – езикови, комуникативноречеви, социокултурни, литературни и комуникативни компетентности.

Чрез **диктовката** се проверяват умения за разграничаване на звуковите единици на езика, за прилагане на изучени правописни правила, за оформяне графически началото и края на изречението. Не се проверяват знания, свързани с пунктуацията вътре в изречението.

Област на компетентност	Знания, умения и отношения
Езикови компетентности	Прилага правописни правила за гласни и за съгласни звукове в различни фонетични позиции.
	Разграничава звуковите единици на езика и техни признаци.
	Разграничава сричките в думата, включително ударената сричка.
Комуникативноречеви компетентности	Пише под диктовка текст в съответствие с изучените правописни правила.

Езиковите задачи проверяват онези аспекти на езиковата компетентност, които допълват информацията за владеенето на книжовните норми и са базови за езиковата култура.

Област на компетентност	Знания, умения и отношения
Езикови компетентности	Разпознава видове морфемии (представка и корен).
	Образува нови думи с изучените морфемии: сродни думи, сложни думи.
	Разпознава частите на речта (съществителни имена, прилагателни имена, глаголи, лични местоимения или числителни имена).
	Определя граматически признаци на изучените части на речта.
	Употребява уместно в речта думи с близко значение и думи с противоположно значение (синоними и антоними).
	Разграничава пряко значение от преносно значение на думата.
	Разграничава словосъчетание от изречение.
	Разграничава просто изречение от сложно изречение.
Разпознава различни по цел на изказване и по състав изречения.	

Уменията за **четене с разбиране**, проверявани със задачите от втората част на теста, обхващат литературната и социокултурната компетентност и се фокусират върху приложния аспект на езика.

Литературни компетентности	Разграничава художествен и нехудожествен текст; повествование, описание, разсъждение.
	Осмисля връзката между епизоди и други композиционни елементи в контекста на посланието на художествения текст.
	Прави коментар в отговор на въпроси, свързани със съдържанието на художествения текст.
	Открива епитет, повторение, сравнение.
	Открива значението на непознати думи в контекста на произведението.
	Изразява емоционално оценъчно отношение към герои, епизоди, картини, литературни и фолклорни произведения и автори.
Социокултурни компетентности	Ориентира се в структурата на текста.
	Доказва, че е разбрал смисъла на прочетеното.
	Чете с разбиране материали от детски списания, енциклопедии, достъпна информация от интернет.

Текстът за четене с разбиране е кратък, печатен, линейно последователен. Освен от познатите на учениците жанрове може да се включат и текстове от ежедневно речева практика на учениците: анотация на детска книга, кратък текст от детска енциклопедия, инструкция за домакински уред, указание за игра или др.

Задачата с творчески характер проверява комуникативноречевеи и социокултурни компетентности, свързани освен със специфични изисквания към създаване на даден вид текст, така и със смисловото единство и езиковата свързаност на написаното, с уместната употреба на думите, правопис и пр.

Комуникативноречевеи компетентности	Ориентира се в комуникативноречевата ситуация (Кой говори? На кого говори? Защо? Кога? Как? Къде?).
	Уместно употребява езикови и неезикови средства според комуникативната ситуация.
	Коментира факти и идеи от чужд текст.
	Прави умозаклучения и изводи, свързани със съдържанието, с езика и със структурата на текста.
	Изразява собствено мнение и го аргументира с оглед на ситуацията на общуване.
	Съчинява текст по словесна опора, по картина и словесна опора или по серия от картини.
Социокултурни компетентности	Разказва по картина или по серия от картини/ илюстрации.

3. Времетраене на изпита

Времето за решаване на теста е 60 минути, а за учениците със специални образователни потребности е до 30 минути над определеното време.

4. Примерни текстове и типове задачи¹

Тестът по български език и литература за НВО в IV клас съдържа следните типове задачи:

- задачи с избираем отговор;
- задачи с кратък свободен отговор;
- задача с разширен свободен отговор.

4.1. Примерен текст за диктовка

Бездомната птичка

В градския парк едно самотно гълъбче трепереше от студ. Измъчваше го глад и си търсеше храна. На едно близко дърво то зърна къщичка за птички. В нея имаше трохици хляб. Птичето се приюти на топло и беше много щастливо. То заспа спокойно в студената нощ.

4.2. Примерна задача със структуриран отговор с три възможности за отговор:

Каква част на речта е думата студ?

- А) съществително име*
- Б) числително име*
- В) прилагателно име*

4.3. Примерен текст за четене с разбиране

В тази книжка са събрани 101 гатанки - най-хубавите от българския фолклор. Прочетете ги внимателно и се опитайте сами да ги отгатнете! Ако се затрудните, вгледайте се в цветните илюстрации - с тяхна помощ по-лесно ще откриете верните отговори.

Година на издаване: 2007, изд. XXXX, корица мека, страници 16.

4.4. Пример за задача с кратък свободен отговор

- *Защо ти би прочел тази книжка? Посочи поне две причини според теб.*

4.5. Примерни задачи с разширен свободен отговор:

- *Състави кратък текст по снимката, като си помагаш с дадените ключови думи.*



www.shutterstock.com • 683778082

Ключови думи:

училищен двор, засаждат, копаят, поливат, зариват, доволни, ще расте, ще дава плодове, ще радва децата.

¹ Посочените примери за текстове и тестови задачи се съдържат в модела за НВО в IV клас от предходната учебна година, защото следва да са ориентир за типове задачи в изпитния тест, но не и за съдържанието им. Авторският колектив запазва правото си за създаване на подобни или напълно различни по съдържание тестови задачи.

Примерни критерии за оценяване на речевата задача:

- ✓ Жанрова идентичност на текста
- ✓ Смесово единство на текста
- ✓ Езикова свързаност на текста
- ✓ Уместна употреба на думите
- ✓ Правилно изграждане на изреченията

5. Оценяване

Оценяването се осъществява по критерии, като всяка тестова задача носи брой точки, съобразен с познавателното равнище, спецификата и трудността ѝ.

Максималният брой точки от изпита е 100 т.